

Yeni Türkiye

97

bu sayıda

islâm dünyası özel sayısı-III

devlet adamları, bilim adamları ve uzmanlardan arşivlere dayalı uluslararası 200 makale, inceleme ve araştırma yunanistan, makedonya, bosna, sırbistan, slovenya, romanya, macaristan, avusturya, polonya, ingiltere, ıspanya **afrika** genel durum, güney afrika cumhuriyeti, nijerya, somali, zimbabve, tanzanya, angola, gana, gine, etiyoöya, botswana, çad, mauritius, gambiya, senegal, fildişi sahili, fas, cezayir **ortadoğu** mısır, suudi arabistan, bahreyn, katar, filistin, israil

KONSTANTINOS TSITSELIKIS / TURGAY CİN / MELİH AKDENİZ / ALİ HÜSEYİNOĞLU / NECATİ ÇAYIRLI / DEMET YENER/ZOLTAN BOLEK-ZSOLTUDVARVÖLGYI/MIROLJUB JEVTIC/VERONIKABAJT/TASINGEMIL/N.ROZSAERZSEBET/IRINA MOLODIKOVA / ORSOLYA FALUS / THOMAS SCHMIDINGER/AGATA S.NALBORCZYK/RENATA WLOCH/SEYFETTİN ERŞAHİN / ERCAN ÇAĞLAYAN / HOUSSAİN KETTANI/MAHENDRAPRATAPRAÑA/VIERA PAWLİKOWÁ-VILHANOVA / NAZEER AHMED / ÜNAL TAŞKIN / SUSANA TROVÃO/FILOMENA BATOREU/ORHANKILIÇ/MUHAMMED HARON/ SOLEMANE. DANGOR/YOUSUFDADOO/EBRAHİM RHODA / EGODİ UCHENDU / MOHAMED ISSE ABDULLAHİ / İBRAHİMGÜNER/SILINDWEZVINGOWANISEI/ABDULAZİZ Y.LODHI/DAVID WESTERLUND / M.SEY/AHMET KAŞAS / JANABBINK/NAJMULHUSSEINRASSOOL/RAMAZANÖZEY/MUHAMMED AHMED GAIN / ENGİN BEKSAÇ / SELDA KAYAPINAR / MUHAMMET ÖRTLEK / JASMIN MAKHLOUF/ALİ OSMAN KOCALAR/RAMİLE BEHLÜLKIZI DADAŞOVA / MOHANAD MUSTAFA

Yunanistan

Konstantinos Tsitselikis Yunanistan'daki Müslüman-Türk Azınlıklar / 7

Turgay Cin Yunanistan'da Müslüman Türk Azınlık, Başmüftülük ve Müftülükler / 18

Melih Akdeniz Balkanlar'da Bir İslâm Coğrafyası: Batı Trakya / 41

Ali Hüseyinoğlu Batı Trakya'da İslam ve Dini Özerklik Bağlamında '240 İmam Yasası' / 50

Makedonya

Necati Çayırılı Makedonya'da İslamiyet / 60

Bosna

Demet Yener Balkanlarda İslamiyetin Ortaya Çıkışı ve Bosna / 77

Zoltán Bolek-Zsolt Udvarvölgyi A Unique and Great Period of History of Islam in Hungary: The Community of Bosnian Veterans (1931-1947) / 86

Sırbistan

Miroljub Jevtic Sırbistan'daki İslam Toplulukları Arasındaki İlişki / 101

Slovenya

Veronika Bajt Slovenya'daki Müslüman Ötekiler: Dini ve Etnik bir Azınlığın Kesişimleri / 108

Romanya

Tasin Gemil X-XIV. Yüzyıllarda Orta ve Doğu Avrupa'da İslâm Varlığı / 124

Macaristan

N. Rózsa Erzsébet Macaristan'da Müslümanlar / 129

İrina Molodikova Yeni Üye Devletlerde Yeni Müslüman Toplulukların Oluşumu: Macaristan Örneği / 137

Orsolya Falus An Example of the Religious Tolerance of the Ottoman Empire. The 'Dispute of Buda'- a Lawsuit from 1574, Nagyharsány, Hungary / 150

Avusturya

Thomas Schmidinger Avusturya'da İslam ve Müslüman Topluluklar / 156

Polonya

Agata S. Nalborczyk Polonya'da İslam / 162

Renata Wloch Polonya'da İslam Etnisite ve Evrensel Ümmet Arasında / 171

İngiltere

Seyfettin Erşahin İngiltere'de Müslüman Varlığı Üzerine Bazı Mülahazalar / 179

İspanya

Ercan Çağlayan 'Dünyanın İncisi' Endülüs Üzerine Bazı Notlar / 202

AFRİKA

Genel

Houssain Kettani Afrika Yaşayan Müslüman Nüfus İki Yüzyıllık Bir Bakış / 213

Mahendra Pratap Rana West Asia and North Africa: Uprisings for Social Freedom, Political and Economic Rights / 236

Viera Pawlikowâ-Vilhanovâ Doğu ve Güney Afrika'da İslamın Yayılışının Yeniden Değerlendirilmesi / 250

Nazeer Ahmed Doğu Afrika'da İslam / 264

Ünal Taşkın İslam Adaları: Müslüman Azınlıklar / 271

Susana Trovão-Filomena Batoréu Müslüman İsmaili Çokulusluluğunda Süreklilik ve Yenilenme İngiliz Doğu Afrika, Sömürge Mozambik ve Çağdaş Angola'da Kıyaslamalı Bir Çalışma / 280

Orhan Kılıç 18. Yüzyılda Afrika'da Osmanlı Eyaletleri / 292

Güney Afrika Cumhuriyeti

Muhammed Haron South Africa's Muslim Community: Marginalized by Apartheid, Recognized by Democracy / 301

Soleman E. Dangor İslamiyetin Gelişi ve Yükselişi / 327

Yousuf Dadoo Power Protocols: The 'Ulemā's Role in South African Politics / 338

Soleman E. Dangor Güney Afrika'daki Müslüman Kadınlar / 358

Soleman E. Dangor Güney Afrika'daki Afrikalı-Asyalı Müslümanlar Arasındaki İlişkiler / 363

Ebrahim Rhoda The Founding of The Muslim Community of the Strand in The Early Nineteenth Century, 1822-1928 / 367

Nijerya

Egodi Uchendu Doğu Nijerya'da İslam, İstikrar ve Güvenlik / 388

Somali

Mohamed İsse Abdullahi Somali Tarihi, Siyasi ve Toplumsal Yapısı / 402

Zimbabve

İbrahim Güner Zimbabve: Güney Afrika'da Bir Ülke / 409

Silindwe Zvingowanisei Zimbabve'nin Üç Müslüman Topluluğu: Karşılıklı İnançlar, Farklı Kimlikler / 412

Tanzanya

Abdulaziz Y. Lodhi - David Westerlund Tanzania / 422

Angola

Muhammed Haron Angola Müslümanları: İdealler ve Gerçeklikler Arasında / 432

Gana

M. Sey Gana'da Müslüman Toplumu: Günümüz Manzarası / 437

Gine

Abmet Kavas Gine Cumhuriyeti / 445

Etiyopya

Abmet Kavas Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti / 450

Jan Abbink Etiyopya'da İslam ve Sosyokültürel Çeşitlilik / 459

Botswana

Muhammed Haron Botswana Müslümanları: Çağdaş Profili / 463

Çad

Abmet Kavas Çad Cumhuriyeti / 480

Mauritius

Najmul Hussein Rassool Mauritius'ta Müslüman Azınlıkların ve Toplulukların Durumu Hakkında Araştırma / 488

Gambiya

Abmet Kavas Gambiya Cumhuriyeti / 503

Senegal

İbrahim Güner Senegal Batı Afrika'da Bir Müslüman Ülke / 507

Fildişi Sahili

Ramazan Özey Fildişi Ticaretinin Merkezi Fildişi Sahili / 510

Fas

Muhammed Ahmed Gain Fas'ta Kültürel Kimlik: Çeşitliliği Destekleyen Kurumsal Alanlar / 516

Engin Beksaç Mağrib İslam Mimarisi / 523

Cezayir

Selda Kayapınar Fransa'nın Cezayir'de İlk Dönem İşgal Uygulamaları / 529

ORTADOĞU

Mısır

Muhammet Örtlek Mısır: 25 Ocak 2011 Devriminden 3 Temmuz 2013 Darbesine Darbeden Nereye? / 547

Muhammet Örtlek Mısır'da 2015 Yılı Parlamento Seçimleri: Siyasetin Kadınlaşması ve İslamcı Kadınlara Yönelik Baskılar / 556

Jasmin Makhlouf Egyptian Feminism: A Comparative Timeline of Secular and Islamic Feminist Traditions / 563

Muhammet Örtlek Mısır'da Arap Baharı Sürecinde Al-Nur Partisi'nin Dönüşümü / 570

Suudi Arabistan

Ramazan Özey Manevi İklimler Ülkesi Suudi Arabistan / 576

Abmet Kavas Suudi Arabistan / 586

Bahreyn

Muhammet Örtlek Bahreyn: Siyasi Yapısı ve Şiiilerin Hak Arama Mücadelesi / 590

Ali Osman Kocalar Bahreyn'in Coğrafi Özellikleri / 609

Katar

Abmet Kavas Katar / 613

Filistin

Ramile Behlülkızı Dadaşova Filistin Sorunu / 619

İsrail

Mohanad Mustafa İsrail'deki Müslümanlar / 627

Yeni Türkiye

Yıl 23 Sayı 97

Eylül - Ekim 2017

Fiyatı 50 TL

2 Ayda Bir Yayımlanır

Yüksek İstişare Heyeti

Justin McCarthy (Başkan) / Mehmet Aydın / Sabahattin Balcı / Yakup Basmacı
Semavi Eyice / Darhan Kıdırallı / Hayrettin Karaman / Kemal Karpat
Şerif Mardin / Jean Lois Mattei / Rhoads Murphey / Kâmil V.
Nerimanoglu / Chester A. Newland / İlber Ortaylı
Sadettin Ökten / İskender Pala / Norman Stone

Yayın Kurulu

Kemal Çiçek (Başkan) / Bilgehan Atsız Gökdağ (Koordinatör) / Şükrü Halûk Akalın
Şakir Akça / Ahmet Akgündüz / İbrahim Ethem Atnur / Aygün Attar / Haydar Çakmak
Emin Çarıkçı / Abdurrahman Dilipak / D. Mehmet Doğan / Şenol Durgun
Gonca Bayraktar Durgun / Burhan Erdem / Tevfik Erdem / Güler Eren
Mehmet Seyfettin Erol / Bünyamin Erul / Hasan Tahsin Fendoğlu
Tufan Gündüz / C. Sencer İmer / İsmail Köksal / Gülay Mirzaoglu
İbrahim Özkan / Nail Öztaş / Necdet Sağlam / Sami Selçuk
Lütfi Şehsuvaroğlu / Adnan Şenel / Ömer Turan

*Y.T. Yayıncılık Eğitim Ltd. Şti. Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Hasan Celâl Güzel*

*Editör
Hasan Celâl Güzel*

*Yazı İşleri Müdürü
Murat Tazegül*

*Dağıtım ve Abone Müdürü
Zülfikâr Mert*

*Dizgi
Ali Taştepe*

*Baskı
Semih Ofset (312) 341 40 75*

*Genel Dağıtım
Doğan Dağıtım-DPP A.Ş.*

*Basıldığı Tarih
Aralık 2017*

*Yayın Kodu
ISSN - 1300-4174*

Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi
Hacı Hasan Mahallesi Kahraman İbad Hüseyinli Sok. No: 22 Gölbaşı/Ankara
Tel: (312) 441 42 40-441 42 60 Faks: (312) 441 42 08

Web: www.yeniturkiye.com e-posta: yeniturkiye@yeniturkiye.com

Abone Şartları

Bireysel: Yıllık 300TL. Kurumsal: Yıllık 600TL.

IBAN: TR34 0006 2000 1810 0006 2946 98 - Garanti Bankası Çankaya Şb.

Yeni Türkiye hakemli bir dergidir. Dergimizde yayınlanan yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir.

Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

Batı Trakya’da İslam ve Dini Özerklik Bağlamında ‘240 İmam Yasası’

Ali Hüseyinoğlu*

1. Giriş

Osmanlı İmparatorluğu döneminde tüm Balkanlar coğrafyasında hakim olan İslam olgusu, etnik ayrışmalar ve bağımsızlık hareketleri sonucunda 19. ve 20. Yüzyıl’da oluşan yeni ulus devletler altında eski gücünü yitirmiştir. Yunanistan, Osmanlı’dan bağımsızlığını kazanması bakımından bu ülkelere önemli bir örnek teşkil etmiştir. 1830 yılında bağımsız bir devlet olan Yunanistan, zaman içerisinde topraklarını genişletmiş ve 1947 yılında Oniki Adalar’ın kendi topraklarına katılmasıyla birlikte ülke sınırları günümüzdeki halini almıştır.

1923 Lozan Barış Antlaşması, Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi’nde hariç tutulan Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumları’na bir dizi bireysel ve kolektif haklar öngörmektedir. Antlaşmanın 37-45 arası maddeleri eğitimden dini özgürlüklere kadar her iki azınlık grubunun çoğunluk toplumu içerisinde asimile olmadan hayatlarına devam etmelerini destekleyecek ve onları yaşadıkları topluma entegre olmalarına katkıda bulunacak bir dizi haklar sağlamıştır¹. Lozan Barış Antlaş-

ması uluslararası bir metin olması bakımından burada Türk ve Rum azınlıklara sağlanan özerklik, her iki resmi azınlık statüsü ve rejiminin başlangıcı adına 1923’ten günümüze uluslararası bir güvence altındadır.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı’nın Lozan rejimi kapsamında düzenlenen dini özerkliği², Yunan devletinin zaman içerisinde farklı müdahaleleri sonucu kısıtlanmıştır. Müftülük kurumundaki çift başlılık, vakıf heyetleri seçiminin yıllardır yapılmaması, ve özellikle de son yıllarda cami ve mezarlık gibi kutsal mekanlara yapılan nefret içerikli-İslamofobik saldırılar Azınlığın dini özgürlükleri bağlamındaki temel sorunların başında gelmektedir.

Dini özerklik başlığı altında yer alan cami ve ibadethaneler ile ilgili konular, 1923’ten günümüze kadar olan süreçte Batı Trakya’da özgürlükler bağlamında bireysel ve kolektif hak ihlallerinin en az yaşandığı alanların başında gelmektedir. Azınlık bireyleri özgürce ibadetlerini yapabilmekte, mevlitlerini okutabilmekte, günde beş defa camilerden ezan sesli bir şekilde okunabilmekte ve cenaze işlemleri İslami usullere göre gerçekleşmektedir. Batı Trakya’nın dışında yaşayan ve büyük çoğunluğu göçmen olan Müslümanlar yukarıda bahsedilen hakların büyük bir kısmına sahip değildir. Örneğin, Atina’da yaklaşık yarım milyona ulaşan bir Müslüman nüfus olmasına rağmen resmi olarak faaliyet veren bir cami 2017 itibarı ile hala mevcut değildir. Son gelen açıklamalara göre yapımı devam eden yaklaşık 400 kişi kapasiteli tek resmi caminin yılsonu itibarıyla tamamlanıp

(*) Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü.

(**) Bu makalenin ilk bali Batı Trakya’da Dini Özerklik ve 240 İmam Yasası, Dünden Bugüne Batı Trakya Uluslararası Sempozyumu – Bildiriler (İstanbul: Türk Ocakları İstanbul Şubesi, 2016), ss.157-170 olarak yayınlanmıştır.

(1) Seha L. Meray, (çev.) (1973), Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar, Belgeler Takımı II, Cilt 2, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1973, s. 11-14.

(2) 1923 öncesi dönemde Yunanistan’ın farklı bölgelerinde yaşayan Müslümanların dini özgürlükleri, 1881 İstanbul Antlaşması veya 1913 Atina Antlaşması gibi Yunanistan’ın Osmanlı ile imzaladığı ikili antlaşmalarla koruma altına alınmıştır. Bkz. Ali Hüseyinoğlu, “Continuity of Islam in the Southern Balkans: Muslim Turkish Minority of Western Thrace as a Case Study”, *Islam in Southeast Europe: Past Reflections and Future Prospects*, Eds, Osman Bakar; Mesut Idriz, Brunei Darussalam, UBD Press, 2014, s.171.

hizmete açılması beklenmektedir. İbadethane ihtiyacı apartman bodrumları gibi gayri resmi mekanlarda karşılanmaktadır.³

Yunanlı yetkililere dayandırılarak verilen haberlerde ekonomik kriz ve Atina'dan göçlerin artması sonucu bazı ibadet yerlerinin kapanmasına rağmen⁴ günümüzde gayri resmi bu yerlerin sayısı 100 civarındadır. Resmi ibadet yeri yokluğunda Bayram namazları ise genelde Atina'daki stadyumlarda kılınmaktadır⁵. Ayrıca, Atina'da Müslümanlara ait bir mezarlık da mevcut değildir. Yunanistan'ın başkentinde hayatını kaybeden Müslüman cenazeleri ya Batı Trakya'ya yollanıp orada defnedilmekte ya da geldikleri ülkelere yollanmaktadır. Selanik'te yaşayan Müslümanlar da benzer sorunlarla karşılaşmaktadır⁶.

Ülke genelini göze aldığımızda, temel dini haklar bağlamında Batı Trakya sınırları dahilinde sağlanan dini özgürlüklerin kapsamı ve uygulanabilir olması ayrı bir önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, gerek Lozan'da gerekse Yunanistan'ın imzaladığı diğer ikili ve çoklu antlaşmalarla garanti altına alınan dini özgürlükler Yunanistan'da etkin bir şekilde sadece Meriç'ten Karasu Nehri'ne kadar olan bölge sınırları içinde uygulanmaktadır.

Batı Trakya'daki camiler konusunda yakın zamana kadar yaşanan en önemli sorun aşırı milliyetçi, ırkçı ve İslamofobik birey veya grupların camileri hedef almasıydı. Zaman zaman meydana gelen ve genelde maddi hasarlanan saldırılan nefret içerikli bu tür saldırıların ortak özelliği fail(ler)inin bir türlü bulunup adalet önüne çıkarılmamasıdır. Yaşanmış olan bu tür saldırılar azınlık ve çoğunluk toplumu arasındaki tansiyon arttırmakta ve bölgede asırlardan beri devam edegelen birlikte yaşam olgusunu da zedelemektedir.

2007 yılında yeni bir yasanın Yunan Parlamentosu'nda kabul edilmesi Batı Trakya'da dini otonomi alanındaki tartışmalardan yeni bir boyut kazandırmış oldu. Bu çalışmanın temel amacı, Batı Trakya'da '240 İmam Kanunu' olarak da bilinen yeni düzenlemeyi

farklı açılardan analiz etmektir. Bu bağlamda, Batı Trakya'da İslam ve dini özgürlüklerle ilgili Yunanca, İngilizce ve Türkçe kaynaklar kullanılmaktadır. Kanun'un 2007 yılında onaylandığı ve 2013 yılında revize edilerek tekrardan yürürlüğe girdiği göz önüne alındığında, bu çalışmanın özellikle Türkçe Azınlık basınında ve Yunanca bölgesel-ulusal basındaki 240 İmam Kanunu'nun yansımalarından faydalanması ayrı bir önem ve anlam kazanmaktadır. Bu çalışmada ortaya konan temel argüman şudur: Dışarıdan yüzeysel bakıldığında başka bir negatif hak olarak da yorumlanabilecek 240 İmam Yasası'nın detayları ve derinlemesine analizi, makalenin ilerleyen bölümlerinde ortaya konulacak temel sebeplerden dolayı Batı Trakya Türk Azınlığı'nın dini özerkliğini gerek orta gerekse de uzun vadede zedeleme ihtimalinin yüksek olduğunu göstermektedir.

2. 2007 ve Yeni Düzenleme

Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar olan süreçte imamların belirlenmesi ve maaşlarının ödenmesi cami cemaati veya büyük şehirlerdeki vakıf idare heyetleri tarafından karşılanmaktaydı. 1923 yılından itibaren Yunan resmi makamları bu hakkı dini özgürlükler kapsamında yorumlamış ve temayülün Osmanlı yıllarında olduğu gibi aynen devam etmesini benimsemiştir⁷. Camilerde görev alan imamların belirlenmesi ve din adamı görevlerini yerine getirmesi konusunda 2000'li yılların sonuna kadar olan süreçte Müslüman Türk Azınlık ile Yunan resmi kurumları ara-

(3) Ali Huseyinoglu (2016), *Islam and Religious Liberties in Western Thrace, Greece*, Muhammet Savaş Kafkasyalı (ed.), *Islam in the Balkans: Unexpired Hope (Vol.4), From Times of Glory to Times of Humility* (Ankara: T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA), ss. 41-44.

(4) Kostas Onisenko, "Ο φάκελος «Τζαμί στην Αθήνα»", *Kathimerini*, 16 Kasım 2014.

(5) "Yunanistan, Atina'daki Müslümanlara Bayram namazı için iki stadyum tahsis etti", <http://www.azinlikca.net/bati-trakya-haber/yunanistan-atinadaki-muslumanlara-bayram-namazi-icin-iki-stadyum-tahsis-etti-722014.html>, 5 Temmuz 2014.

(6) "Selanik'teki Türkler cami ve mezarlık talebinde ısrarcı", *Gündem (Gümülçine)*, 29 Mart 2013.

(7) Ali Huseyinoglu, "Endurance of Islam at the South-easternmost Edge of the European Union: The Case of Western Thrace, Greece", *Al Jazeera Center for Studies*, <http://studies.aljazeera.net/ResourceGallery/media/Documents/2013/3/5/2013351030680734A-li%20Huseyinoglu.pdf>, 18 Ocak 2015.

sında herhangi önemli bir problem yaşanmamıştır.

2007 yılında Yunan Parlamentosu'nda onaylanan bir kanun, Batı Trakya'daki dini özgürlükler bağlamında yeni bir sorunun yaşanmasına yönelik bir başlangıcı temsil etmektedir. Farklı düzenlemeleri içeren 3536/2007 Numaralı Torba Yasa'nın 36-40 arası maddeleri, 1923'ten günümüze ilk kez Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'na yönelik Yunanistan'a 240 din adamı tayin etme yetkisi getirmiştir. Tayin edilecek kişi sayısından dolayı bu kanun Batı Trakya Azınlık literatürüne '240 İmam Kanunu' olarak geçmiştir ve halk arasında bu isimle anılmaktadır. Bölgede yaptığım gözlemlerden, Azınlık bireyleri arasındaki günlük diyaloglardan ve bölgede yayınlanan Türkçe gazetelerden çıkardığım sonuç bu kanuna yönelik '240 İmam Kanunu' ifadesinin kullanılmasıdır. Bu yüzden, bu çalışma bahse konu kanuna ve onun 2013 yılında revize edilmiş haline atfen aynı ifadeyi kullanmaktadır.

Bu çalışmanın temel konusunu oluşturan 3536/2007 Numaralı Kanun hakkında yorum yapmaya yönelik ilgili kanunun maddelerini kısaca açıklamak gerekmektedir:

Madde 36'da belirtildiği gibi bu uygulamanın temel amacı Azınlığın dini ve manevi gelişimine katkı sağlamaya yöneliktir ve bu bağlamda Batı Trakya'daki atanmış müftülükler kapsamında 240 din adamı tayin edilecektir. Aynı maddeye göre bu kişilerin görevi Müslümanların kutsal kitabı olan Kuran'ın camilerde okunması ve anlatılmasıdır. Atanmış üç müftülük kurumuna ayrılan kontenjanlar da aynı maddede belirtilmektedir: Gümülcine Müftülüğü (100 kişi), İskeçe Müftülüğü (100 kişi), Dimetoka Müftülüğü (40 kişi). Ayrıca bu kontenjan dahilindeki 40 kişinin İlahiyat – İslam Bilimleri Fakültesi mezunu olanlara ayrıldığı vurgulanmış, geri kalan 200 kişinin ise Kuran'ı öğretebilecek seviyede olan medrese veya ortaokul mezunu olan Azınlık üyeleri arasından belirleneceği

ifade edilmiştir. Yunan Resmi Gazetesi'nde (FEK) yayınlanan ilgili bakanlık kararına göre, 86 ortaokul ve lise mezunu ile 14 yükseköğretim mezunu İskeçe Müftülüğü'ne ve 85 ortaokul ve lise mezunu ile 15 yükseköğretim mezunu da Gümülcine Müftülüğü'ne bağlı olarak çalışmaları öngörülmektedir. Dimetoka Müftülüğü için de bu rakam 29 ve 11'dir⁸.

Atanacak kişilerin dokuz aylığına görevlendirileceği, çalışma tarihlerinin 1 Eylül – 31 Mayıs arası olduğu ve devlet memurlarına sağlanan İKA sigortası ile çalışacakları Madde 37'de açıklığa kavuşturulmuştur.

Azınlık arasında en yoğun tepkiye sebebiyet veren Madde 38 ise atanacak olan din görevlilerini belirleyecek komiteyi açıklamaktadır. Buna göre üç Bakanlık görevlisi ve Yunan üniversitelerinde İslam üzerine uzmanlaşmış iki akademisyen ile toplam beş kişilik bir kurul atanacak olan 240 imamı belirleyeceklerdir.

Madde 39'da vurgulanan yasanın yürürlüğe girmesini takiben ilk beş yıl içerisinde atanacak olan kişilerin, Gümülcine ve İskeçe'nin Şahin Kasabası'nda faaliyet veren medreselerden mezun olanların yanında ilkokul mezunu Azınlık bireyleri olmaları yeterlidir. Ortaokul eğitimi almamış bu kişilerin Kuran'ı okuma ve öğretme bilgisine sahip olmaları gerekmektedir.

Madde 40 uyarınca her üç müftülüğe toplam 10 kişilik bir kontenjan uygulanmaktadır. Buna göre 240 atanacak olan Azınlık mensuplarından 10 tanesi müftülük binalarında görev yapmaları öngörülmektedir. Bu kişilerin yedi tanesinde üniversite mezunu, üç tanesinde de lise mezunu olma şartı aranmaktadır. Aynı maddeye göre İskeçe ve Gümülcine müftülüklerinde birer lise ve üçer üniversite mezunu, Dimetoka Müftülüğünde ise birer lise ve üniversite mezunu 240 İmam Kanunu kapsamında görev yapacaktır.

(8) FEK (Yunan Resmi Gazetesi) A'42, 23.2.2007.

İmamlar konusunda bu düzenlemenin Yunan Resmi Gazetesi'ndeki ilanı ve yürürlüğe konması Batı Trakya Türkleri adına tam anlamıyla bir sürpriz olmuştur. Bunun başlıca sebepleri arasında Azınlığın bu bağlamda herhangi bir talepte bulunmaması gelmektedir. Dini özerklik çerçevesinde müftülük ve vakıflar gibi alanlarda kronikleşen temel problemlere yıllardır talep ettiği halde Yunan devletinden bir yanıt bulamayan Azınlık toplumu, toplu bir taleplerinin olmadığı bir konu hakkında yeni bir uygulama ile karşı karşıya kalmıştır. Bu uygulamaya derinlemesine bakıldığında, aslında bu yönde Yunan devletinin bir çalışma yaptığının ilk sinyalleri yasanın ilanından bir yıl önce verilmişti. 5 Şubat 2007 yılında dönemin Dışişleri Bakanı Dora Bakoyannis Batı Trakya ziyareti kapsamında Gümülcine Sanayi ve Ticaret Odası'nda yapmış olduğu konuşmada bölgenin daha demokratik ve açık bir toplum olması adına Gümülcine, İskeçe ve Dimetoka Müftülüklerine 240 kişilik din öğreticisi kontenjanı ayrılması üzerinde Yunan Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'nın gerekli çalışmaları yaptığını ilan etmişti⁹.

240 İmam Kanunu'na yönelik Azınlıktan gelen ilk tepkiler oldukça net ve olumsuzdu. Adeta Azınlığı yok sayarak Atina'daki karar alma mercilerinin tek taraflı olarak Azınlığa sundukları düzenlemeye gerek esas gerekse içerik bağlamında sert eleştiriler getirildi. En öne çıkan ve en çok eleştirilen kısmı ise Azınlık ile diyalog yapılmadan kararın alınması değildi çünkü bu alışlagelmiş bir metottu; 1923 sonrası Azınlık ile ilgili alınan kararlara bakıldığında çok büyük bir kısmının bu yöntemle alındığı ortaya çıkmaktadır. Müslüman Türk Azınlık bireylerinin en yoğun şekilde eleştirdikleri birinci husus imamları belirleyecek olan komisyonun yapısına yönelik olmuştur. Komisyon üyelerinin hiçbirinin Azınlık üyesi olmaması ve akademik anlamda İslam dinine vakıf olsalar dahi Müslüman olmamaları, yasayı Azınlık arasında daha fazla tartışılır hale getirmiştir.

İkinci bir eleştiri de imam olma veya dini öğretme kriterinin ilkokul seviyesine kadar indirgemesine yöneliktir. Diğer bir deyişle, aday bulunamadığı takdirde Hristiyan Yunanlılardan oluşan komisyon ilkokul eğitimi alan bir Azınlık bireyini din öğreticisi olarak atayabilecektir. Üçüncü ve son temel eleştiri ilgili yasada atanacak olan bu kişilerin tam olarak ne görev yapacakları yönündedir; sadece okullarda mı çalışacaklar, sadece camilerde mi Kuran ve İslamı öğretecekler, her ikisi mi, yoksa sadece camilerde imam olarak mı çalışacaklar? Bu ve benzeri sorular kanunda açıkça yer almadığından dolayı Azınlık toplumu içerisinde kanun hakkında farklı görüş, yorum ve söylentilere sebebiyet vermiştir.

Dora Bakoyannis'in Gümülcine'den ilan ettiği bu yeni düzenlemeye bir tepki de Yunan siyasi parti ve medyasından geldi. Muhalefet partileri yaptıkları açıklamalarda uygulamanın doğru ve yerinde olduğunu fakat komisyonun yapısının tamamının devlet tarafından atanmış kişilerden oluşacak olmasının yanlış olduğunu ifade ettiler.¹⁰ Yunan devleti tarafından atanmış olan Gümülcine Müftüsü Hafız Meço Cemali'nin de komisyonun yapısı konusundaki eleştirisi ve memur olmasına karşın kanuna riayet etmeyip kendi müftülük makamında o kişilerin sözleşmelerini imzalamaması¹¹, 2007 yılında çıkan bu yasanın tam olarak uygulanmamasında önemli bir rol oynamıştır. Her ne kadar benzer bir tavır İskeçe ve Dimetoka'daki Atanmış Müftülük makamlarında tarafından gösterilmemiş olsa da, yukarıda ifade edilen temel sebep ve eleştirilerden dolayı 240 İmam Kanunu tam manasıyla hayata geçirilememiştir.

(9) Dora Bakoyannis, 'Tam Konuşma Metni, Gümülcine, 5 Şubat 2007, s.8.

(10) F. Kalliagoropoulou, "Αντιδράσεις αντιπολίτευσης στην περιοδεία Μπακογιάννη", *Kathimerini*, <http://www.kathimerini.gr/277195/article/epikairothta/politikh/antidraseis-antipoliteyshs-sthn-periodeia-mpakogiannh>, 9 Şubat 2007.

(11) M. Martidou, "70 ιεροδιδάσκαλοι προσφεύγουν δικαστικά κατά του Μουφτί", *Xronos (Gümülcine)*, 21 Nisan 2010.

3. 2013 ve Revizyon

Düzenlemeye yönelik Azınlık ve çoğunluk toplumundan gelen yoğun tepkileri değerlendiren Yunan makamları, yasayı tamamen kaldırmak yerine revize etme yoluna gitti. 21 Aralık 2012 tarihinde Yunan Parlamentosu'na gelen yeni yasa, Parlamentoda yer alan Azınlık milletvekillerinin tüm itirazlarına eleştirilerine rağmen onaylanıp yasalaştı. Yasa hakkında Meclis Genel Kurulu'nda söz alan PASOK Milletvekili Hacıosman'ın konuşmasında öne çıkan bu uygulamanın farklı yönlerden ne denli yanlış ve tek taraflı hazırlandığına yönelik olduğu ön plana çıkmaktadır:

"Bu değişiklik önümüze geldiği ve oylandığı takdirde, Azınlığın devlete karşı duyduğu tüm güven yitirilecektir... Bu yasa değişikliğinden sorumlu olan herkese soruyorum: Müftü konusu çözüldü mü? Azınlık, 1985 yılından bu yana, Müftü sorununun çözülmesini istiyor. Aradan onca yıl geçti. Bizleri hiç kinse dinlemedi. Vakıflar konusunu çözüme ulaştı mı? Vakıflarımızda 1967 yılına kadar seçim yapılmıyordu, fakat Cunta rejiminin gelmesiyle birlikte, yeni vakıf yönetimi tayin edildi, balen de aynı yönetim göreve devam etmektedir. Azınlık eğitimindeki mevcut sorunları gördünüz mü? Çocuklarımız bu okullardan ne yazık ki, cabil olarak mezun oluyorlar sayın milletvekilleri. Bu sorunlara eğilin, çocuklarımızın iyi bir eğitim almasını sağlayın. Bütün bu sorunları görün. İmamlarla ilgili bu konu nereden ortaya çıktı? Azınlık sizden böyle birşey istedi mi? Hayır. Bölge ve Azınlık milletvekili olarak, bu değişiklik hakkında, benim görüşümü isteyen oldu mu? Hiç kinse. Böyle bir şeyin dolaştığını öğrendiğim andan itibaren büyük zarar yaratacağımı bildiğim için, Meclise sunulmaması yönünde büyük mücadele verdim. Sizlere açıkça söylüyorum, bu, ülkem Yunanistan'ı ve bölgem Trakya'yı çok büyük bir zarara uğratacaktır... Bu konuyu bölge insanıyla, Azınlık mensuplarıyla oturup konuştunuz mu? Konuyu ne bölge milletvekilleriyle gördünüz, ne de, hükümet oluşumunda yer alan bir partinin mensubu ve bir Azınlık milletvekili olan benim görüşümü aldınız. Peki bu konuyu kiminle gördünüz? Bu tür kararlar kimler tarafından alındı? Bu değişiklik bölgeyi, düzeltilmesi mümkün olmayan bir zarara uğratacaktır. 10 kişiye fayda sağlayacak bir şey için, tüm azınlığı karşınıza almış olacaksınız. Devlet olarak azınlığın tüm güvenini

*kaybediyorsunuz ki, bu durum, ülkemizin hem yurtiçi hem de yurtdışında büyük bir darbe almasına sebep olacaktır."*¹²

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının ezici çoğunluğunun ve onları Yunan Parlamentosu'nda temsil eden her üç milletvekillerinin tüm itirazlarına rağmen yeni düzenleme kanunlaştı ve yürürlüğe kondu. 4115/2013 numaralı yeni yasaya göre 2007 yılında çıkan 240 İmam Yasası'nda bir dizi değişiklik yapıldı. Bu bağlama üç temel husus ön plana çıkmaktadır.

İlk olarak 3536/2007 numaralı yasanın 36. Paragrafı'nda atanacak olan imamların hangi görevleri yapacakları belirtilmiş oldu. Buna göre atanmış müftülüklere bağlı çalışacak olan imamların bir kısmı müftülük personeli olarak çalışacak, bir kısmı camilerde Kuran-ı Kerim öğretecek ve diğerleri de Türk Azınlık çocuklarının devam ettikleri Yunan ortaokullarında (İslam'ın öğretileceği) din dersinde öğretmen olarak çalışacaklardır. Atanacak olan din görevlilerinin halihazırda görev yapan imamların yerine geçip, namaz kıldırmak veya cenaze işlemleri gibi imamlık vazifelerini yerine getirmeleri ile ilgili olarak yasanın hiçbir maddesinde herhangi bir hüküm mevcut değildir; hukuki bağlamda sadece camilerde Kuran öğreticisi olarak görevlendirilmeleri yasaya göre mümkün görünmektedir.

İkinci ve göze çarpan en önemli değişiklik yasaya yönelik en fazla eleştirinin yöneltildiği komisyon olmuştur. Yeni yasaya göre imamları belirleyecek olan beş kişilik komisyonun azınlık üye sayıları arttırılmış olup komisyon müftü başkanlığında toplanacak, üyelerinin üçü Azınlık üyelerinden oluşacak ve diğer iki üye de ilgili bakanlık yetkilileri memurlarından oluşacaktır. Üçüncüsü, müftülüklere atanacak kişilerin oranında rakamsal bir değişiklik söz konusudur. Buna göre Gümülline, İskeçe ve Dimetoka atan-

(12) "Milletvekili Hacıosman 240 imam yasasını sert dille eleştirdi", *Gündem*, http://www.gundemgazetesi.com/news/detay_manset.php?id=1933, 16 Ocak 2013.

mış müftülüklerine ayrılan imam kontenjanı sırasıyla 120, 80 ve 40 olarak belirlenmiştir. Dördüncü ve son nokta atanacak olan din görevlilerinin eğitim durumu ile ilgilidir. Böylece, 2007 yılında çıkartılan yasadaki kriterler değişmemiş, başvuru yapacak kişilerin yeter-sizliği durumunda - sadece 2013-2018 yılları arası döneme mahsus olmak üzere - ortaokul veya ilkokul mezunu olan Azınlık bireyleri dahi en az 10 sene Kuran öğretici olarak tecrübeleri olmaları durumunda bu yasa dahilinde atanabileceklerdir¹³.

3.1 Revizyondan Günümüze '240 İmam Yasası'

2007 yılında kabul edilen 240 İmam Kanunu'nu revize eden yasanın Resmi Gazete'de yayınlanması ve sonrasında kanunun uygulanması ile ilgili temel gelişmeler bir yıl içindeki gelişimi aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir:

2 Nisan 2013: Her üç müftülük için Komisyonların kimden oluşacaklarına dair Bakanlık Kararının yayınlanması

15 Mayıs 2013: 240 İmam Kanunu çerçevesinde 90 İmam alımı yapılacağına ilan edilmesi

Gümülcine Müftülüğü: 45 kişi

İskeçe Müftülüğü: 30 kişi

Dimetoka Müftülüğü: 15 kişi¹⁴

2 Ağustos 2013: 90 kişilik pozisyon için aday listenin açıklanması

Gümülcine Müftülüğü: 2 üniversite mezunu, 18 ortaokul-lise mezunu, 15 ilkokul mezunu (Toplam 35 aday)

İskeçe Müftülüğü: 1 üniversite mezunu, 16 ortaokul-lise mezunu, 6 ilkokul mezunu (Toplam 23 aday)

Dimetoka Müftülüğü: 10 ortaokul-lise mezunu, 3 ilkokul mezunu (Toplam 13 aday)¹⁵

2 Ekim 2013: Yunan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı tarafından 64 kişilik kazananlar listenin onaylanması.¹⁶

(90 kişilik toplam kontenjanın 26'sı boş kalmıştır)

15 Ekim 2013: Boş kalan 26 kişinin 240 İmam Kanunu çerçevesinde alınmasına yönelik başvurunun ilan edilmesi¹⁷

29 Kasım 2013: Yunan devlet okullarında İslam Din dersinin öğretilmesi konusu hakkında gerekli prosedürün ilan edilmesine yönelik Yunan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı kararının yayınlanması¹⁸

7 Ocak 2014: 26 kişilik pozisyon için aday listenin açıklanması¹⁹

Gümülcine Müftülüğü: 1 üniversite mezunu, 15 ortaokul-lise mezunu, 9 ilkokul mezunu

İskeçe Müftülüğü: 3 üniversite mezunu, 3 ortaokul-lise mezunu, 2 ilkokul mezunu

Dimetoka Müftülüğü: 4 ortaokul-lise mezunu

240 İmamlar Kanunu'nun revize edilmesine yönelik Meclis çatısı altındaki değişiklik önerilerinin ele alınmasında Azınlık milletvekilleri net olarak tavırlarını ortaya koymuş ve bu yasanın revize edilmesine karşı çıkmışlardır. Hatta aşırı milliyetçi Altın Şafak Milletvekilleri ve Azınlığa mensup vekiller

(13) FEK A' 24, 30.1.2013.

(14) FEK B' 1183, 15.5.2013.

(15) Yunan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı - '240 İmam' Belirleme Komisyonu, Kazananlar Listesi, Protokol No: 37, No:38, No:39, Gümülcine, 2 Ağustos 2013.

(16) Yunan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı Kararları, Protokol No: 141361/A3, Protokol No: 141359/A3, Protokol No: 141356/A3, Marousi-Atina, 2 Ekim 2013.

(17) FEK B' 2598, 15 Ekim 2013.

(18) Yunan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı Kararı, Protokol No: 182721/A3, Marousi-Atina, 29 Kasım 2013.

(19) Yunan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı - '240 İmam' Belirleme Komisyonu, Kazananlar Listesi, Protokol No: 4, No:5, No:6, Gümülcine, 7 Ocak 2014.

arasında tartışmalar yaşanmış, bu sürtüşme PASOK Milletvekili Ahmet Hacıosman'ın Meclis Genel Kurulu'nda Altın Şafak Milletvekilleri tarafından "ajan olması"na kadar varmıştır.²⁰ SYRIZA (Radikal Sol Koalisyon) ve DİMAR'dan gelen 'hayır' oylarına rağmen, düzenlemelerin kabul edilmesi ve akabinde yasanın resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmesi, Azınlık toplumunda yoğun eleştirilere sebep olmuştur. Gerek Azınlık milletvekillerinden gerekse de Azınlık sivil toplum kuruluşlarından yapılan açıklamalar ve kınama metinlerinde altı çizilen temel husus, 240 İmam Kanunu Azınlığın dini ve eğitim özerkliğini zedelediği ve Azınlığa rağmen (Azınlığın görüşü alınmadan, tek taraflı) bu kararın alındığı yönündedir.

2013-2014 Eğitim ve Öğretim Yılı itibarıyla, 240 İmam Kanunu kapsamında 23 Azınlık mensubu Yunan devlet okullarında ilk din (İslam) dersini 10 Ocak 2014 tarihinde işlemeye başlamıştır²¹. Bu kapsamında görev alan Azınlık mensuplarının sayısı bir sonraki eğitim yılı için 64'e yükseltileceği bizzat Eğitim ve Din İşleri Bakanı tarafından ifade edilmiştir²². Bu düzenlemenin daha verimli ve düzgün çalışması adına çoğu Yunanlı akademisyenlerden oluşan yedi kişilik bilimsel bir kurul da kurulmuştur²³. 2015'den günümüze olan süreçte Temmuz veya Ağustos itibarıyla Yunan Resmi Gazetesi'nde yayınlanan ilanlara göre her yıl 120 Azınlık bireyinin, 240 İmam Kanunu kapsamında dokuz aylık sözleşmeli olarak göreve başlaması öngörülmektedir.²⁴ Geçtiğimiz günlerde yayınlanan resmi başvuru ilanında da bu rakam 120 olarak belirtilmiştir.²⁵

Azınlıktan devam edegelen tepkilerin yanında Türkiye Dışişleri Bakanlığı, bu yasal düzenlemenin Batı Trakya Türk Azınlığı'nın eğitim ve din alanındaki özgürlükleri kısıtladığı ve Yunanistan'ın Azınlığın meşru taleplerini göz ardı ettiğinin altı çizilmiştir²⁶. Benzer açıklamalar dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın mevkidaşı Antonis Samaras ile Katar'daki görüşmesinde de gündeme

gelmiş, Erdoğan'ın 240 İmam Kanunu'nun iptal edilmesi yönündeki talebi Yunan medyasında geniş yankı bulmuştur²⁷. Yunanistan tarafından verilen cevap mahiyetindeki açıklamalarda, bu konunun Yunanistan'ın bir iç meselesi olduğu ve Türkiye'nin gerçekleri saptırmaması ifade edilmiş, ayrıca Türkiye'nin İstanbul'daki Rum Azınlığın haklarına yönelik uygulamaların tekrardan gözden geçirmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır. Yunanlı hükümet yetkilileri farklı ulusal ve uluslararası platformlarda, 240 İmam Yasası'nın dini özgürlükler bağlamında diğer ülkelere örnek olacak bir uygulama olduğu ifade edilmiştir²⁸.

Yukarıda bahsedilen tüm eleştirilere rağmen uygulamaya konan 240 İmam Kanunu'nu üç temel boyutta ele almak yasanın önümüzdeki yıllarda işlevselliği ve karşılaşılabilecek problemleri öngörme bakımında önem arz etmektedir.

Birincisi, 240 İmam Yasası'nın devlet okullarına bakan yönüdür. Yasa kapsamında atanacak olan Azınlık bireylerinin bir kısmı Yunan okullarında müfredatta olan din dersinde İslam ve Müslümanlığı anlatmakla yükümlü olacaklardır. Böylelikle, Selanik Özel Pedagoji Akademisi'nden (SÖPA) mezun olup atanamayan Azınlık mensuplarının sözleşmeli personel olarak istihdamları sağlan-

(20) "Mecliste Hacıosman'a sözlü saldırı", *Millet (İskeçe)*, 17 Ocak 2013.

(21) " 'Made in Greece' din eğitimi başladı!", *Gündem*, 17 Ocak 2014.

(22) "Στη μειονότητα στρέφει την προσοχή του ο Ανδρέας Λοβέρδος", *Xronos*, 29 Ağustos 2014.

(23) Stavros Fanfanis, "Θράκη: 7μελής επιτροπή προτείνει αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις για θρησκευτικούς ιερωγούς Ισλάμ", *Xronos*, 1 Mart 2013.

(24) 2015 yılı için Bknz. http://www.minedu.gov.gr/publications/docs/2015/150813_prokiriksi_moufties.pdf, 09.08.2017 ; 2016 yılı için FEK B' 2283, 25.07.2016.

(25) FEK B' 2757, 08.08.2017.

(26) "18 Ocak 2013, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün Kamuoyunda '240 İmam Yasası' Olarak Bilinen 2007 Tarihli Yasada Değişiklik Yapılmasını Öngören Yasa Taslağının Yunanistan Parlamentosu'nda Kabul Edilmesi Hakkındaki Bir Soruya Cevabı", *T.C. Dışişleri Bakanlığı*, 18 Ocak 2013, http://www.mfa.gov.tr/sc-2_-18-ocak-2013_-disisleri-bakanligi-sozcusu-nun-kamuo-yunda_-240-imam-yasasi_-olarak-bilinen-2007-tarihli-yasada-degisiklik.tr.mfa, 17 Aralık 2014.

(27) Aris Ravanos/Aggelos Athanasopoulos, "Απόσυρση του νόμου για τους μάλιστα ζητήσε από τον Σαμαρά ο Ερντογάν στο Κατάρ", *To Vima*, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=495540>, 15 Ocak 2015.

(28) Marianna Xanthopoulou, "Πόλεμος ανακοινώσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας", *Enpros (İskeçe)*, 23 Ocak 2013.

mış olacaktır. Nitekim, ilk yıllarında Kanun kapsamında atanan 64 Azınlık üyesinin 23'ü okullarda görevlendirilmiştir, ve bu 23 kişiden 22'si SÖPA mezunudur²⁹. Yunan devlet okullarında eğitim ve öğretim dili Yunanca'dır. Bunun dışında herhangi bir dilde eğitim mümkün değildir. Böylelikle din dersinden sorumlu olan din öğreticileri, dersi takip edecek olan Azınlık öğrencilerine İslam ile ilgili konuları Yunanca ve Arapça öğretmekle yükümlüdürler.

Bu uygulamaya öğretmen boyutundan baktığımızda, kanun kapsamında atanan kişilerin gerek formasyon gerekse eğitim bakımından İslam'ı Yunanca öğrenme durumu mevcut değildir. Çünkü Yunanistan'da geçmişten günümüze İslam teolojisini konusunda Yunanca eğitim veren herhangi bir üniversite veya yüksekokul mevcut değildir. Sadece bazı üniversitelerde İslam ile ilgili dersler mevcuttur. Son yıllarda Selanik Aristotelio Üniversitesi'nde İslam Teolojisi programının hayata geçirilmesi haberleri Yunan medyasında geniş yankı bulmasına rağmen³⁰ dört yıllık eğitim veren İslam Çalışmaları Bölümü altında 2016 yılında açılmıştır.³¹

Sadece Azınlık öğrencilerinin yer aldığı medreselerde ve 1966-2010 arası faaliyet vermiş SÖPA'da İslam ile ilgili dersler Yunanca işlenmemektedir. 240 İmam Kanunu dahilinde okullarda görev yapacak olanların genelde SÖPA mezunu olacak olma durumunu dikkate aldığımızda, gerek dil bakımından gerekse de formasyon eksikliği bakımından İslam'ın Yunanca olarak öğretilmesi eğitim açısından sorunları da beraberinde getirecek olması kaçınılmazdır.

Aynı konuyu öğrenciler açısından ele aldığımızda ortaya çıkan tabloya göre derse katılan öğrencilerin tümü Azınlığa mensup olmalarından dolayı, İslam'a yönelik temel esasları gerek Azınlık ilkokullarında gerekse de camilerde düzenlenen Kuran kurslarında Türkçe ve Arapça olarak öğrenmişlerdir. Bu yüzden, ortaokul seviyesinde İslam'ın Yunan-

ca öğretilmesi onlar ve aileleri adına önemli bir ihtiyacı karşılama bağlamında ciddi önem arz etmeyebilir ve zaten seçmeli olan bu dersi takip etme ihtiyacını tamamen ortadan kaldıracaktır. Kısaca söylemek gerekirse bu kanun, öğretmen ve öğrenciler kendi anadillerinde mümkün olmasına rağmen, kendi dinleri olan İslam'ın öğretilmesi ve öğrenilmesini Türkçe yerine ülke dili olan Yunanca ile sağlamaktadır.

Kanun'un ikinci boyutu camiler konusu ile ilgilidir. 240 İmam Kanunu kapsamında atanan kişilerin küçük bir kısmı Yunan devlet okullarında ve Atanmış Müftülük ofislerinde çalışmalarına, büyük bir kısmı da atanmış müftülüklere bağlı olan camilerde kuranı öğreticisi olarak görev yapacaklardır. Fakat halihazırda Batı Trakya'da camilerin büyük bir kısmında Gümülcine ve İskeçe Seçilmiş Müftülüklerine bağlı kuran kursları düzenlenmektedir³². Bu durumda aşağıdaki temel belirsizlikler söz konusu olmaktadır: 240 İmam Kanunu dahilinde atanan kişiler kursların mevcut olduğu bu camilere de atanacaklar mıdır? Bu durumda müftülük makamı ile ilgili olduğu gibi Kuran'ı öğretmek anlamında bir çift başlılık yaşanabilir mi? Bu uygulamanın temel hedeflerinden biri seçilmiş müftülüklerin camilerde organize ettikleri Kuran kurslarını orta ve/veya uzun vadede sona erdirmek mi?

'240 İmam Kanunu' ile ilgili Yunanlı yetkililerin kanun hakkında altını sıklıkla çizdikleri temel nokta, İslam'ın Yunan okullarında ve Kuran-ı Kerim'in camilerde öğretilecek olması yönündedir. Bu çerçevede resmi dilde sorun yaşayanlar 2016 yılından günümüze Gümülcine'deki Trakya Dimokritos Üniver-

(29) "Συνέντευξη στο «Χ» με έναν Ιεροδιδάσκαλο: Άφησε πίσω τον επιπόλητο της ανεργίας και έγινε ιεροδιδάσκαλος", *Xronos*, 11 Ocak 2014.

(30) Bknz. Aggelos Athanasopoulos, "Ποιοι δεν θέλουν τις ισλαμικές σπουδές", *To Vima*, 7 Haziran 2014.

(31) FEK A' 69, 19.04.2016. Bu program hakkında daha fazla bilgi için <http://www.theo.auth.gr/el/islamic-studies>, 01.08.2017.

(32) Bknz. <http://www.gumulcinemuftulugu.info/default.aspx?Id=96>, 2 Ocak 2015; <http://www.iskecemuftulugu.org/etkinlikler.php>, 2 Ocak 2015.

sitesi'nde Yunanca dil kursları düzenlenmektedir.³³

Kanunun revize edilmiş halinin üzerinden dört yıl geçmesine rağmen müftülüklerde ve bazı okullarda görevli olanlar haricinde – ki bu az bir rakama tekabül etmektedir – kanun kapsamında devlet tarafından “kuran öğreticisi” olarak dokuz aylığına atanan bu kişilerin küçük bir kısmı camilerde Kuran kursu organize etmektedir. Halihazırda Batı Trakya'nın her üç ilinde Kuran kurslarının büyük bir kısmı Gümölcine ve İskeçe Seçilmiş Müftülüklerine bağlı imamlar tarafından düzenlenmeye devam edilmektedir.

Böylelikle, aynı camide farklı iki müftülük kurumuna ait iki farklı kurs söz konusu değildir. Lakin, '240 İmam Kanunu' kapsamında Kuran kurslarının yaygın bir şekilde camilerde uygulanması halinde Azınlık bireylerinin nasıl bir tavır takınacaklarını ayrı bir önem kazanacak ve bu kanunun uygulanabilirliğini yakından ilgilendirecektir. 2017 itibarıyla uygulamanın henüz daha camiler boyutunda yaygınlaşmamasından dolayı atanan imamların camilerdeki faaliyetleri konusunda herhangi bir derinlemesine analiz yapmak mümkün değildir. Ayrıca küçük birkaç olay dışında³⁴ kuran kurslarına yönelik atanmış ve halk tarafından belirlenmiş din görevlisi arasında bir olay yaşanmamış olmasına karşın, önümüzdeki yıllarda yaşanabilecek olmasının ihtimal dahilinde olması bu çalışmanın öne sürdüğü argümanlar arasında yer almaktadır.

Yasasın üçüncü boyutu ise ülke ekonomisini dolayısıyla da Yunan toplumunu yakından ilgilendirmektedir. Batı Trakya Türkleri ile diyalog kurulmadan ve Azınlığın herhangi bir toplu talebi olmamasına rağmen çıkartılan 240 İmam Yasası, Yunan ekonomisine ekstra bir yük getirmektedir. Çünkü 9 aylık sözleşmeli olarak çalışacak olan tüm imamların maaşları Bakanlık ile yapacakları sözleşme sonucu devlet tarafından karşılanacaktır. Ayrıca imamların eğitimi ve ders materyallerinin

hazırlanması gibi konular da gerekli harcamaların yapılması öngörülmektedir.

Örneğin, 2014 yılı başında Selanik Aristotelio Üniversitesi'nin üstlendiği ve 240 İmam Kanunu dahilinde atanan Azınlık bireyleri ile birlikte Batı Trakya'daki devlet ortaokul ve liselerinde görev yapan 93 Yunanlı teoloğa yönelik altında 22 ay sürecek olan programların toplam bütçesi 120.000 Avro olarak onaylanmıştı³⁵.

2014 yılından beri programın devam ettiği ve devlet bütçesi tarafından finanse edildiği göz önüne alındığında, ekonomik kriz ile boğuşan, tasarruf ve kemer sıkma tedbirleri yüzünden maaşlarda kesintiye giden, işçileri erken emekliye ayıran ve vatandaşlarından ek vergiler almak zorunda kalan bir Yunanistan için 240 kişiye istihdam sağlamak şüphesiz Yunan ekonomisine ek bir yük anlamına gelmektedir. Böylelikle, ekonomik alanda kendisini zor günlerin beklediği 26 Ocak 2015 tarihinde kurulan ve hala ülkeyi yönetiminde olan SYRIZA – ANEL (Bağımsız Yunanlılar) koalisyonunun bu kanunun uygulanması adına önümüzdeki yıllarda takınacağı tavır ayrı bir önem kazanmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere 2013 yılında Kanun'un revize edilmiş haline SYRIZA'dan tepkiler mevcuttu. Lakin 2013'ten günümüze Koalisyon Hükümeti'nin büyük ortağı olan Tsipras liderliğindeki SYRIZA, geçmişte ortaya koyduğu karşıt görüşünün aksine Yunan hükümet ortağı olduğu günden günümüze takındığı tavır '240 İmam Kanunu'nun uygulanmasına yönelik olmuştur.

(33) Konstantinos Markendoudis, 'Μαθήματα Ελληνικών για τους Ιεροδιδασκάλους της Ροδόπης', <http://www.paratiritis-news.gr/article/186842/Mathimata-Ellinikon-gia-tous-Ierodidaskalous-tis-Rodopis>, 25.12.2016 ; '25 Ιεροδιδασκάλοι της Θράκης με πιστοποιητικό ελληνομάθειας', <http://www.paratiritis-news.gr/article/193637/25-Ierodidaskaloi-tis-Thrakis-me-pistopoiitiko-ellinomatheias>, 27.07.2017.

(34) 'ABTTF Yunanistan 2014 Uluslararası Din Özgürlüğü Raporu'na paralel bir rapor hazırladı', <http://milletgazetesi.gr/view.php?id=4088>, 26.11.2015.

(35) <https://ypervdiavgeia.gr/decisions/downloadPdf/13727076>, 5 Ocak 2015. Program detayı için Bknz. <http://www.edulll.gr/?p=24156>, 22 Ocak 2015.

4. Sonuç

2007 yılında Yunan Parlamentosu'nda onaylanan fakat özellikle Müslüman Türk Azınlık toplumundan gelen yoğun itirazlar sonucu 2013 yılında revize edilerek tekrar yürürlüğe konan bu yasa, Batı Trakya'daki İslam ve dini özgürlükler bağlamında yeni sayılabilecek bir düzenlemedir. Bu çalışmanın öne sürdüğü ana argüman, '240 İmam Kanunu'nun Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı ile herhangi bir diyalog kurulmadan, toplum mensupları, ileri gelenleri ve Azınlık Milletvekillerinin tüm itirazlarına rağmen hayata geçirilmesi ve kanunun uygulanması yönünde Atina'nın takındığı tavrın gayet net ve açık olduğudur.

Uygulamanın nispeten yeni olması sebebiyle Azınlık eğitim ve din özerkliği konuları üzerinde orta ve uzun vadede nasıl bir etki oluşturacağını şimdiden saptamak oldukça zordur. Fakat kanunun yasallaşması ve revize edilme sürecindeki gelişmeler ele alındığında müftülerin ve vakıf idare heyetlerinin atanmaları misali, bir "Azınlığa rağmen, Azınlık için" dayatmasına daha Yunanistan tarafından imza atıldığı görülmektedir.

Batı Trakya Türklerinin tarihi varlığını, dini, kültürel ve sosyo-ekonomik hayatını ilgilendiren konular bağlamında Atina'nın bu ve benzeri uygulamalara imza atmasına 1923'ten günümüze sıklıkla rastlanmaktadır. 240 İmam Kanunu dahilinde açılacak olan derslere, gönüllü katılım esası göze alınarak Yunan devlet ortaokul ve liselerine devam eden-edecek öğrencilerin sayısı, öğrenci ailelerinin bu yöndeki tutumu ve bu kanun dahilinde camilerde kuran öğreticisi olarak çalışacak Azınlık mensuplarının Batı Trakya'nın her üç ilinde Müslüman Türk Azınlık toplumu tarafından nasıl karşılanacağı yakın gelecekte daha da belirginleşecektir.

Fakat, son dört yıldır Kanun tarafından atananlar ve faaliyetleri göz önüne alındığında bu çalışmanın öne sürdüğü bir diğer argüman, '240 İmam Kanunu'nun asıl hedefi ve amacının, Kuran'ın camilerde halk tarafından belirlenmiş imam ve din görevlilerinden çok atanacak olan Azınlık mensubu din hocaları tarafından öğretilmesidir. Çünkü görev yapacak olanların büyük bir kısmının müftülük veya devlet okullarından çok camilerde görev almaları öngörülmektedir.

2013 yılından günümüze Kanun'un camiler boyutunu ele aldığımızda halihazırda Batı Trakya'nın birçok yerleşim yerinde Gümölcine ve İskeçe'deki Seçilmiş Müftülükler tarafından yıllardır düzenlenen Kuran kurslarına herhangi bir alternatif veya paralel kursun ilgili kanun kapsamında açılmadığı aşıkardır. Aynı yerleşim yerinde iki farklı kursunun olmaması sonucu Kuran'ın camilerde Müslüman Türk öğrenci ve yetişkinlerine öğretilmesi bağlamında herhangi bir çift başlıktan da bahsetmek 2017 itibarı ile mümkün değildir.

Yalnız, geleceğe yönelik projeksiyon bağlamında bu makalede analiz edilen düzenleme kapsamında önümüzdeki yıllarda atananların sayısının 240'a ulaşması ve/veya atananların Kuran kursu düzenlemeye başlayacak olmaları, Kuran-ı Kerim'in camilerde öğretilmesine yönelik yeni sorunları beraberinde getirmesi ve 1990'lardan günümüze müftülükler adına devam edegelen bir atanmış-seçilmiş çift başlılığına yol açması kuvvetle muhtemel görünmektedir. Bu durumda, özellikle Azınlık mensubu Müslüman Türk anne ve babaların gönüllü olarak çocuklarını bu kurslara gönderip göndermeme konusunda nasıl bir tavır takınacağı ayrı bir önem kazanacak, bu da 2007 yılında kanunlaşan uygulamanın kaderinin tayini noktasında kilit rol oynayacaktır.